

„Nógrádverőce a Duna Gyöngye”

A mi Dunánk „Dicsérni csak halkan illik ezt a halk gyönyörűséget, ezt a kis pontját a szépségnek, mert egy darab ez az egész Duna völgy. Budától Visegrádig a pilisi hegyek keskeny kanyonában áradó folyó.” (Karinthy Frigyes: Este, a parkban... Duna hangulat)

„Jöjjön Nógrádverőce nyaralni,--- Ezt hirdették a plakátok az 1930-as években.

Aki eljött, beleszeretett ebbe a festői faluba, mely a Duna-kanyar legszebb részén, hegyek, dombok között terül el.

Ma is jó itt élni. Élvezzük a település üdülőhely jellegét és büszkék vagyunk Verőce természeti szépségeire, múltjára, hagyományaira. Kálmán Sándor verőcei népszínmű-író így vallott érzéseiről:

„Így lettem szerelmes
Bolondja falumnak

Amely ékessége
a Duna-kanyarnak,

VERŐCE

A váci kistérségben Vác és Szob között terül el, jól megközelíthető vasúttal, autóval. Régen Nógrád-Hont, majd Nógrád, jelenleg Pest megyéhez tartozik. Lakóinak száma 4000 fölött van, üdülőszezonban kb 5200 fő a falú létszáma. Földrajzilag meghatározza, hogy a Duna bal-partján, hegyek, dombok, völgyek között, a Börzsöny hegység közelében fekszik, a Szentendrei-sziget végével és a Visegrádi hegyekkel szemben. Mindez nagyon kellemes klímát biztosít. Verőce falu, de a Duna-parti utcásra városias, üdülőhely-jelleget mutat. Jelművei a település múltjáról, életéről beszélnek:

Címer rajzolatok :

Pajzs- magyarság harcai
Vallási jelképek (kat. - ref.)
Szőlő a megélhetést biztosította
(1300- tól)
Víz – a Duna vagy egyik patak

Régibírói pecsét

címer

zászló

Nevének eredete szláv vagy palóc –kapu, gyepű jelentésű, illetve örvénylő víz. A falu évszázadok alatt (oklevelek alapján) viselt nevei történetére jellemző adatok: Werenecca, Wercze, Werncke, Vereuchen, Veruche, Vetissza, Wereuche, Wereche, Wernika, Wewwce, Vernica, Veronic(z), Nógrád Verőcze, Nógrádverőce, Verőcemaros, Verőce

A falu a honfoglalást követő években született. Az ősi település Magyarán alakulhatott ki, az első („Pusztatemplom”) templom környékén. Elpusztulása után az 1300-as években a jelenlegi katolikus templom helyén, a dombra épült templom körül alakult ki a falumag, amely a mai arculatát is meghatározza.

A Duna- parti rész csak a XIX.-XX. sz. fordulóján épült ki.

A falu ma is terjeszkedik, és folyamatosan fejlődik.

A jelenben a múlt emlékeivel a jövőt kell szolgálnunk. Tesszük, hiszen:

„Az ember kötődik.

Tájakhoz, ősökhöz, anyanyelvhez.

Tárgyakhoz, emlékekhez, hagyományokhoz.

Ez a kötődés meghatározza érzelmi életünket,

meghatározza értelmi fejlődésünket.” (Szász György: Templomok és temetők)

A verőcei temetőben nyugvó hírességek

1848-as honvédek, Kossuth család

Gorka Géza, Gorka Livia keramikusok

Liszka Boldizsár, Giergl Kálmán építészek

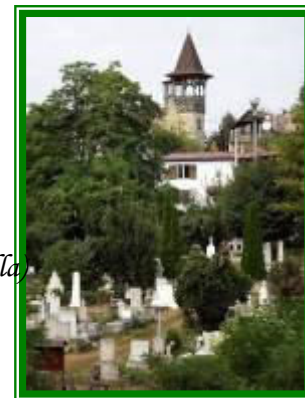
Mazolán Pál geológus, Meszlényi Róbert zeneszerző

Hravetz Nándor festőművész, Popelka család

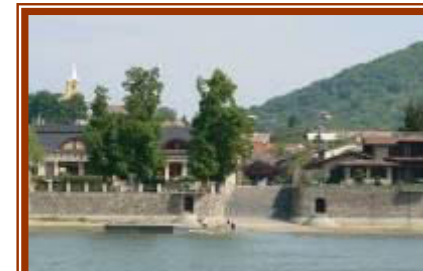
Oroszi Vilma író és férje Kaczian György újságíró

Rozsnyay Kálmán műgyűjtő-író és felesége NIL (Dapsy Gizella)

Magyarkúti Béla festőművész Kálmán Sándor népszínmű író

Verőce régi és mai arculata

Emlékhelyek, szobrok

Nagysándor József 1848-as honvédtábornok obeliszkje (**Duna sor utca**)
Csuthy Zsigmond lelkész 1848-49 emléktáblája (**református templom kertje**)

1956-os kopjafa (**Gorka múzeum előtti téren**)

Malenkij robot emléktábla, kopjafa (**Kárpát Haza templom mellett**)

I. világháborús emlékmű (**Szent kereszt kápolna mellett**) **Emléktáblák**

II. világháborús emlékmű (**verőcei temető**)

Ybl Miklós szobra, (**cukrászda melletti Duna lejáró**)

Szt. Kristóf szobor (**vasútállomás előtt**)

Gáza fejedelem szobor (**Fő-tér**)

Palmettás szökőkút Ybl szobor (**Fő-tér**)

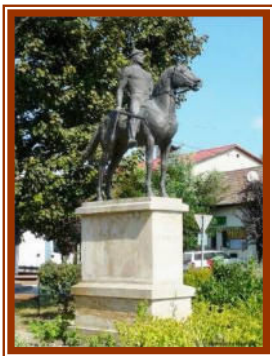
Hétvezér haranglába (**Duna parti strand**)

Keresztelő Szt. János szobor (**CBA előtt**)

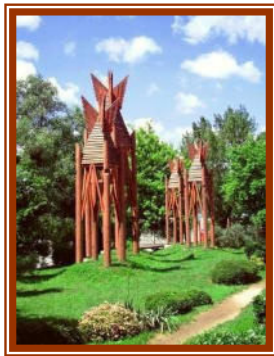
Wass Albert mellszobra (**Katolikus templom mögött**) **Willoner pinzió (Dunapart)**

Tegzes honfoglaló lovas szobor (**Verőce - Magyarút vasútállomásnál**)

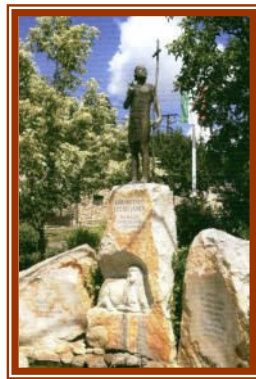
Erdei oltár (**Csattogó völgy**)

Géza fejedelem szobor

Hétvezér haranglába

Keresztelő Szt. János

Wass Albert szobra

Tegzes lovas szobor

Palmettás szökőkút

Ybl Miklós szobra

VERŐCE rövid története

Az őskortól lakott volt a falu és környéke. Kisebb életközösségekben, mélyített kunyhókban éltek. Kő- és bronzkori leletek: kőbalta, ék, tűzhely nyomai, kerámia, fémeszközök bizonyítják.

Az ókorban sok népcsoport élt itt: illírek, kelták (géták), pannonok, dákok, majd a rómaiak hívására szarmaták, jazgidok is.

*

A Római Birodalom határa (limes) a Duna volt. A Ripa (folyópart) mindkét oldalán katonai táborok, őrtornyok védték a fontos utakat, a birodalmat a barbárok támadásától. Verőcén is épült őrtorony a IV. században. Kétemeletes volt, oldalán vízbe nyúló falakkal, ezek kikötőként is szolgáltak. Romjai láthatók, - a világörökség része lesz.

A R. B. kettéválása, bukása után a népvándorlás idején előbb hunok, majd avarok, szlávok jöttek erre a területre.

*

Középkori emlékek a honfoglalás utáni időből maradtak fenn. A magyarok korán letelepedtek vidékünkön. Anonymus krónikájából tudjuk, hogy Árpád vezérei átkeltek a Verőce vízen, s azt is, hogy 937-ben Botond vezér kalandozó útjáról hazatérve elerőtlenedett, meghalt és a Verőce folyó közelében temették el.

*

Az Árpád-házi királyok idején, amikor Esztergom, majd Visegrád lett az udvar székhelye Verőce jelentős, fejlődő falu volt. 1074-ben I. Géza, majd adományaként a váci püspökség birtoka lett.

*

A tatárok (1241-42) Verőcét és első templomát is elpusztították. A „Pusztá-templom” romjai Magyarúton fellelhetők, s a helyi monda szerint minden nagypénteken megszólal az ősi templom harangja. IV. Béla többször járt itt, az oklevelek mellett az Aranyoskút elnevezése őrzi emlékét, ahova kincseit rejtette – mesélték a régiek, hogy a tatárok elől a Duna felé gyorsabban tudjon menekülni.

*

Az Anjouk korában jelentős település. Nagy Lajos itt építtetett nyaralót Hedvig lányának, aki később lengyel királyné lett, szentté is avatták. A lovag-király emlékét egy róla elnevezett kút őrzi az Eresztvény- heggen.

Verőce a XV. században élte virágkorát. Mezőváros (oppidum) volt, ahol népes vásárokat tartottak. Szabadparasztok, jobbágyok éltek itt. Jelentős volt a szőlőtermelés. Temploma is volt a falunak, a jelenlegi katolikus templom helyén. Ez az „ékes templom a törökkori harcok martaléka lett.

★

Mátyás király idejében jelentős útvonal, vadászterület volt. Egy sikeres vadászat alkalmából, - a helyiek szerint- tölgyfát ültetett, amely villám-sújtotta ma is áll a Migazzi-kastély közelében. (a volt Express tábor területén)

★

A későbbi években a falu lakói földesúri túlkapásoktól, járványoktól szenvedtek. A mohácsi-vész (1526.), majd az ország három részre szakadása után török uralom következett, Verőce a budai szandzsák része lett. Ekkor épült ki a falu pincerendszere, ami menekülési út volt, tárolóhely, misét, istentiszteletet is tartottak itt. A reformáció hamar elért a faluba, a lakosság áttért, majd az ellenreformáció után a többség ismét katolikus lett.

★

A török megszállás idején 1597-ben Miksa főherceg csapatai Verőcén arattak diadalt Mohamed serege felett. 1684-ben pedig Lotharingiai Károly győzedelmeskedett itt, a Török-patak elnevezés utal erre.

A török hódoltság után a Felvidékre menekült magyarok visszatértek, az ideletelepített németekkel, szlovákokkal együtt építették újjá a falut. 1714. október 4-én Verőcén kötött ki a hajó, amellyel Ulmból érkeztek a német telepeseik.

★

A Habsburg uralom idején lassan éledezett a falu. Fejlődésnek indult a mezőgazdaság. Jelentős események voltak a falu életében: 1736-43 között építtette Althan Károly váci püspök a katolikus templomot. 1764-ben Mária Terézia Vácon (állítólag Verőcén is) járt. Az 1766-74-es években Migazzi Kristóf püspök nyaralója készült el. 1785-ben (II. József Türelmi rendelete után) a reformátusok is megépíthették templomukat.

1786-ban szénbányát nyitottak, művelése néhány évig tartott.

A falu ebben az időben az árvizektől védett magasabb részekén terült el. A mai Rákóczi utca volt a főutca, „posta út”-nak is nevezték. Ekkor Verőce volt Nógrád megye dunai-kijárója.

Gorka Géza (1895–1971), az eredetileg festőnek készült keramikus 1923-ban költözött Nógrádverőcére, és kis megszakítással itt élt családjával haláláig. 1927-ben alapította meg kerámiaműhelyét. (Ezt megelőzően a Keramos Műhelyben gyártott kerámiákat.) Motívumkincse paraszti tradíciókra épül, majd egyiptomi, perzsa, reneszánsz és habán elemekkel bővül, és a huszadik század technikájával ötvöződik. Nekí köszönhető, hogy a kerámiaművészet önálló területként emelkedhetett világszínvonalra.

Apja tradícióját lánya, Gorka Livia (1925–2011) folytatta, kinek avantgárd kerámiaszobrai szintén megtalálhatók a múzeumban, valamint a harmadik generáció képviselőjének, Focht Gézának az alkotásaiba is betekintést nyerhetünk, ha megtekintjük az állandó kiállítást.

(Szamos u. 22.)

Wass Albert Múzeum

Katalinpuszta felé vezető út mellett a **Lósi völgyben** közel a Kárpát-Haza templománál tekinthetjük meg a Wass Albert hagyatékát őrző múzeumot és Wass Albert szobrot.

Giergl Kálmán nyaralóház

Giergl Kálmán építész Giergl Henrik üvegműves fia, Hauszmann Alajos tanársegédje a Műegyetemen; többek között a budapesti New York palota, a Zeneakadémia, és a Klotild paloták tervezője Koró Flórisal. Verőcén épített első háza, melyet a Zeneakadémia motívumaival díszített,

az **Árpád út 74–76.** alatt áll.

Kodolányi János háza

Kodolányi János író (1923-26) évig itt élt. A felújított házban emléktábla jelzi, hogy itt írta a Szép Zsuzska, Börtön, Kántor József megdicsőülése, Szakadékok című műveit.

(**Árpád út 80.**)

Swadlő majd, Huszár villa
„Pufi - kastélyként ismert”

A XIX sz. végén eklektikus stílusban épített villa tulajdonosa volt Swadlő Ferencz redőnygyáros, akitől Huszár Károly (Pufi) színész a némafilmek szereplője vásárolta meg a villát ahol szabadságát töltötte. Ő volt az első magyar némafilm (Pufi cipőt vesz 1914) főszereplője. Amerikában lett sikeres. Gyakori vendégei közé tartozott- többek között – Karinthy Frigyes író aki két tárcanovellájában is megörökítette Pufi alakját.

(*Levél a faluból, Rákászok*)

(**Eresztvény - hegy Orom utca 2.)**

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc alatt a lakósság honvédekkel és ellátmányt adott. Nem felejt el a falu a kor hőseit. Nagy Sándor honvédtábornoknak, aki a Görgey hadtest részeként 1849.júl. 17-én a váci csatában visszaverte Zaussz orosz tábornok seregét – obeliszkkel állított. Csuthy Zsigmond református lelkésznek, - akit Kisvácon mondott beszédéért halálra ítélték – emléktábláját a ref. templom kertjében helyezték el.

★

A XIX. század közepétől fellendülés kezdődött. Magyarország első vasútvonalához már 1848-ban Verőce bekapcsolódott, 1850-ben vasútállomása épült, indult a balassagyarmati vonal. Ez kedvezően hatott: ipari létesítmények, bányaművelés, a mezőgazdaság fejlődésére. Sajnos a század utolsó évtizedeiben a filoxéra elpusztította a szőlőt, a fő megélhetési forrást. A vasút fejlesztése (több falu bekapcsolása) Vácnak kedvezett, Verőce piaci helyzete romlott.

★

A XIX.-XX. Század fordulója jelentős változást hozott Verőce életében. A falut „felfedezték” a nyaralni vágyók. (Kialakultak a fürdőzési szokások és igény név vált a nyaralás.) Budapest közelsége, a jó közlekedés, a Duna-part, a kirándulási lehetőségek ideálisak voltak.

Polgárok, tisztviselők, értelmiségiek, művészek jöttek családotul. Gyakran egész nyárra bérelték a „tiszta szobát”, ez munkát, jövedelmet jelentett a helybelieknek. Hírességek is érkeztek.

A „fővárost építő szellemi elit” Ybl Miklós (munkatársaival), Giergl Kálmán építészek, Edvi Illés Aladár festő, Endrődi Sebő entomológus, Huszár Károly (Pufi) színész, Meszlényi Róbert zeneszerző és még sokan pihentek, látkak a faluban.

A Duna-part nevezetes kőfala, a villák építése ekkor kezdődött. A Duna-sor kisvárosi jellegű lett, a helyiek „Mágnás-sor”-nak nevezték.

1911-ben a strand, 1913-ban az első, 1930-ban a második hajóállomás épült, igény volt rá. 1933-ban VERŐCE hivatalosan ÜDÜLŐHELY lett. Éttermek, panziók, kiadó szobák várták a nyaralókat. A falu rendezett, tiszta volt, ahogy a fürdésre kiválóan alkalmas homokos Duna-part is.

Üdülőhelyi Szépítő Egylet működött, rendeletekkel biztosították a címnek megfelelést. Eleven volt a társasági élet. Híresek voltak a Laczuska vendéglő Anna-bálai, a Színjátszó kör előadásai, melyekbe bevonták a nyaralókat.

Jeles lakója volt a falunak Kodolányi János író(1923-26), négy regénye született itt, a Verőcéről szóló Kékhegy című későbbi. Az 1930-as években Mollinary Gizella a hányatott sorsú írónő is itt élt. Lírai hangulatú verseiben téma a falu és környéke.

Verőce irodalmi jelentősége és híres, ismert emberek látogatása köszönhető az 1925-ben ide költöző, és Verőcét halálukig otthonuknak tekintő Rozsnyay Kálmán műgyűjtő-írónak és feleségének, aki NIL néven írta verseit. Ady rajongásuk, műgyűjteményük, a Nyugatos írók-költőkkel kapcsolatuk ismert volt. Ők ajánlották az előbbieik közül a Devecseri és a Karinthy családnak Verőcét, akik 1932-38-as évek nyarait itt töltötték. Devecseriné Guthi Erzsébet (író, műfordító) a Búvópatak c. könyvében ír Verőcéről, fia Devecseri Gábor (író, műfordító, költő) versben, prózában is megörökítette élményeit. Karinthy Frigyes a zseniális író többek között a Nógrád-verőcei legenda, Rákászok, Levél a faluból c. műveiben. Fiai K. Gábor verseiben, K. Ferenc (Cini) prózában írt a feledhetetlen nyarakról. Gyakori látogatójuk volt Móricz Zsigmond és Kosztolányi Dezső. Ismerték és elismerték a helyiek, a nyaralók Kálmán Sándor gazdát, népszínmű-író, a falu szülöttét (1898-1975), akit Rozsnyay Karolt fel. Hét színművéből kettőt bemutattak.

★

A XX. században a mezőgazdaság mellett, a férfiak gyakran vállaltak ipari jelegű munkát, bejártak Bp-re, Vádra, sokan a vasúton dolgoztak. A lakosság lelkesen vett részt a falu rendezvényein, mint a szüreti felvonulás, színpadi előadások, és az egyházi ünnepek. Az iskolában jeles pedagógusok tanítottak, szervezték, segítették a kulturális életet. A hajdani mezőváros, a falu életét színesítette a nyaralók jelenléte, ellátása, a tőlük eltanult fürdőzési szokások, vízi sportok. Helyi ipari létesítmények, a Keramosz Műhely, a Zsolnay-féle Porcelán gyár, Szövede, vízimalmok (3), fatelepek (3), téglagyárak (3), köztük a Berczeller Mór-féle is foglalkoztatták a lakosságot.

★

A Horthy-korszakot megelőző I. világháborúnak 47, a II-nak 70 hősi áldozata volt. Trianon után Felvidékről érkezőket fogadott be a falu, a II. vh. kezdetén lengyel menekülteket.

★

1945 után a nehézségek ellenére újra indult az élet. Kitelepítettek, internáltak találtak otthonra Verőcén. Kiszüzemek jöttek létre, de később ezek és a mezőgazdaság is, mint foglalkozási ág megszűnt.

A kulturális életet az Expressz Ifjúsági tábor (Illés-koncertekkel), festőtelepek (Újpesti, (Benczur – kör) színezték. Itt élt és dolgozott a falu szülötte Magyar-kúti Béla grafikus, festő, és Gorka Géza, Gorka Livia keramikusok. A rendszerváltás óta folyamatosan fejlődik a település, a lakosság létszáma nő. A faluközösség igénye: élhető falu, a XXI. század emberi igényeinek megteremtésével. Kulturális téren a helyi és országos rendezvényeknek kell teret adni a Gorka Múzeum, a Művelődési Ház, a Könyvtár, a Verőcei Műhely programjaival.

Törekvésünk a múlt emlékeinek a helyi hagyományoknak megőrzése az oktatási intézmények, a Művelődési Ház, a Könyvtár, a Helytörténeti Kör munkájával

Migazzi kastély

Gróf Migazzi Kristóf olasz származású váci püspök, 1766-74 között nyaralót építtetett a Verőce és Kismaros közötti részen. A kastélyt eredetileg barokk stílusban tervezte meg Izodore Carnevale olasz építész. Az épületet fél évszázaddal később klasszicista izlés szerint alakították. Híres-hírhedt lakója volt Zubovics Fedor huszárkapitány a szárazföldi torpedó feltalálója (1890-1900 között)

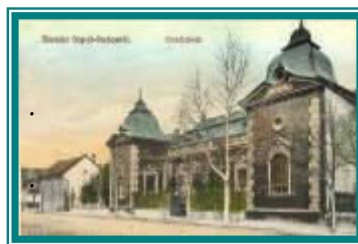
Napjainkban idősek otthona.

Ybl Miklós-féle támfal

A verőcénél lévő Duna-parti támfalak egyedülállóak az országban. Története: Ybl Miklós 1889-ben nyaralót tervezett Sturm Ferencnek Verőcén az Árpád út 58 sz. alatt. Az eklektikus épülethez a Duna áradásai ellen a kert végébe támfalat építtetett. Később a parton épülő villák mindegyike hasonló terméskő támfalat kapott. Így alakult ki az egységes folyóparti látkép, mely Verőce büszkesége.

Edvi Illés - villa

Edvi Illés Aladár festő (1870-1958) villája ma eredeti formájában újjáépül és az Önkormányzat Polgármesteri Hivatala lesz.

Régen a Könyvtár, az Öreg rádiók, Falumúzeum és a Helytörténeti Kör kiállításának nyújtott otthont.

(Árpád út 21.)

A klasszikus Endrődi villa ma a Művelődési Ház. Itt élt Endrődi Sebő restaurátor, felesége gobelin művész, és fiaik Ágoston lovaglótanár, Sebő rovar-tani szakértő, Aladár festő (Árpád út 20.)

LÁTNIVALÓK VERŐCÉN

Római őrtorony

A IV. században emelt őrtorony alapjának feltárt maradványai (Vác felé) a település előtt Kb. 1,5 km-re a 12-es főút mellett a Duna mezőben látható.

Templomok

Szt. András katolikus templom

1743-ban emeltette Althan Károly váci püspök. Egyhajós, homlokzati tornyos barokk templom volt. A domboldalon álló építményhez stáció-sor vezet. A falu minden részéről jól látszik, előle csodálatos kilátás nyílik a Duna-kanyarra. 1907-ben a torony tűzben megsemmisült, mely után az eredeti barokk forma helyett gótikus jellegű bádogg-tornyot kapott **(Lugosi út 6.)**

Református templom

Az 1781-es türelmi rendelet hatására a reformátusok is templomot építhettek (Szilvássy Gábor lelkész idejében) Ez azonban nem nyílhatott utcára és nem lehetett tornya. A templom 1785-ben három hónap és 10 nap alatt épült meg. A tornyot 1802-1803-ban építették meg copf stílusban. **(Rákóczi út 43.)**

Szent Kereszt felmagasztalása kápolna

Épült 1936-ban Gierg Kálmán terve alapján. Az oltár felett Hager Ritta textilművész szövött keresztje látható.

A kápolna kertjében I. világháborús emlékmű áll.

(Árpád út 53.)

Kárpát Haza temploma

Katalinpuszta felé vezető Lósi völgy feletti dombon álló kenyerforma alaprajzú épület

Alapkövét 2009-ben tették le.

Rozsnyay Kálmán NIL (Dapsy Gizella)

Gorka Géza

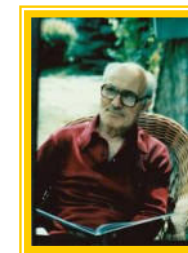
Gorka Livia

Kodolányi János

Kálmán Sándor

Magyarkúti Béla

Karinthy Frigyes a nógrádverőcei strandon

Karinthy Cini és Gábor

Devecseri Gábor

Verőcét megszerették a nyaralók is, mert több volt számukra mint üdülőhely.

„Verőcén boldog voltam, nem pusztán elégedett... Verőce nekünk a mennyország... úgy emlegetjük, úgy beszélünk róla, mint az ígéret földjéről, sóvárogva, honvágygal...”

- Írta Devecseriné Guthi Erzsébet a Búvópatak című könyvében.

1. Római őrtorony
2. Nagysándor József emlékmű
3. Hétvezér harangok
4. Endrédi Sebb villa
5. Edvi Illés nyaraló
6. Palmettás szökőkút Ybl szobor
7. Géza fejedelem szobor
8. Keresztelő Szent János szobor
9. Református templom
10. Róm. Kat. templ. Wass Albert szobor
11. Pufi kastély
12. Gorka Múzeum
13. Szent Kristóf szobor
14. Szent Kereszt kápolna
15. Migazzi kastély
16. Kodolányi ház
17. Giergl első épített háza
18. Giergl öregkori háza
19. Ybl (Sturm Ferenc) ház
20. Willoner panzió
21. Kárpát haza temploma
22. Tegez lovas szobor
23. Magyarkúti Irma forrás
Magyarkúti Kápolna
24. Erdői oltár (Csattogó völgy)

